

sikkert fra et forholdsvis snævert Omraade af denne og har rimeligvis alle deres Oprindelse fra omtrent samme Lokalitet paa Landjorden. —

I umiddelbar Tilslutning til disse Undersøgelser staar de i Appendix I meddelte Resultater, dels af Dr. Heidenreichs kemiske Analyser af Bundprøverne, dels af en Række Kontrolanalyser udførte i de samme Prøver af Dr. Fox. De to Undersøgelsesrækker stemmer — med en enkelt Undtagelse — godt overens. Endelig har Hans Kjær i Appendix II udført en Række Bestemmelser af nogle af de Organismer, hvorfra Bundprøvernes og Isprøvernes organiske Bestanddele hidrører.

Johan Gehrke.

V. Walfrid Ekman: On Dead-water. With a preface by Professor Vilhelm Bjerknes. The Norwegian North Polar Expedition 1893—1896. Scientific Results Vol. V No. XV.

Dødvande er et Fænomen, der optræder paa Steder, hvor det salte og tunge Havvand dækkes af et lettere Lag Ferskvand eller Brakvand. Det viser sig ved, at Skibet pludselig mister baade Fart og i Reglen ogsaa Styreevne, er navnlig ofte iagttaget i norske Fjorde. Da „Fram“ i Efteraaret 1903 sejlede langs den sibiriske Kyst, mødte det tre Gange Dødvande ud for Taimur-Øen; derved vakte Professor Nansens Interesse for Fænomenet, han henvendte sig til Professor Bjerknes, og denne foranledigede atter, at Dr. Ekman tog Sagen op til nøjere Undersøgelse. —

Nærværende Afhandling indledes med en Række Beretninger fra Sømand, som personlig har truffet paa Dødvande, og i de følgende Kapitler gøres Spørgsmaalet derpaa til Genstand for indgaaende matematiske og fysisk-eksperimentelle Undersøgelser; Afhandlingen er rigt udstyret med Diagrammer og fotografiske Afbildninger af Vandbevægelserne. De vigtigste Resultater er følgende:

Som allerede omtalt fremkommer Dødvande kun langs Kysterne paa saadanne Steder, hvor et Lag Fersk- eller Brakvand hviler med skarp Grænseovergang ovenpaa det tungere Havvand. Kommer et Skib med ringe eller moderat Fart ind i saadanne Omraader, mister det pludselig næsten hele sin Hastighed; Saaledes sank „Fram“s Fart fra $4\frac{1}{2}$ til ca. 1 Knob. Sejlskibe og bugserede Fartøjer mister tillige Styreevnen, medens dog Skruedampere vedbliver at lyste Roret. Lige saa pludselig som Skibet mister Farten, naar det kommer ind i Dødvandet, lige saa pludseligt faar det paany sin sædvanlige Fart, naar det slipper ud af det

igen. Dødvandet rammer kun forholdsvis langsomt sejlede Skibe; er Farten over 5 Knob, indtræder Fænomenet ikke. Medens Dødvandet staar paa, danner der sig nogle ejendommelige Bølgesystemer paa Havfladen; de mest karakteristiske er en Række lange lave Tværbølger vinkelret paa Skibets Kolvand samt ofte ogsaa Tværbølger udgaaende fra omtrent Midten af Skibssiderne. — Aarsagerne til Fænomenet maa søges i Fremkomsten af usynlige Bølger i Grænselaget mellem det ferske og det salte Vand. Disse Bølger er direkte paaviste af Dr. Ekman ved Forsøg med forskellige Skibsmodeller i store Kar, og den store Modstand mod et Skibs Bevægelse i Dødvande skyldes det Arbejde, der forbruges til Frembringelse af Bølgerne. Grunden til, at et Sejlskib mister Styreevnen, maa søges i den Omstændighed, at Overfladevandet omkring Agterstaven bevæger sig i Skibets Retning, saa at Roret kommer til at virke i fremadstrømmende Vand; ved Skruedampere vil derimod disse Forhold modificeres ved Skruens Arbejden. — Et hurtigtsejlede Skib rammes ikke af Dødvande, fordi der, naar Skibets Hastighed overskrider en vis Grænse, ikke længere dannes Bølger i Grænselaget, og følgelig øves der heller ikke længere saa stor en Modstand mod Skibets Bevægelse.

Johan Gehrke.

Hydrographische Untersuchungen im nördlichen Teile der Ostsee, im Bottnischen und Finnischen Meerbusen in den Jahren 1898—1904. Finnländische Hydrographisch-Biologische Untersuchungen No. 1. Helsingfors 1907.

Afhandlingen, der er forfattet af Professor Theodor Homén i Helsingfors, indledes med en historisk Oversigt over ældre hydrografiske Undersøgelser i Østersøen, Undersøgelser hvis første Begyndelse kan føres helt tilbage til den berømte Svedenborg. Dernæst gøres der Rede for de finske hydrografiske Undersøgelser før August 1902 samt for Finlands Deltagelse i de internationale Havundersøgelser efter August 1902. Det Omraade, der i Følge disse sidstnævnte Undersøgelses Plan tilfalder Finland, omfatter den Finske Bugt, den Bottniske Bugt og den nordlige Del af den egentlige Østersø, og fordelt over dette Omraade ligger nu for Tiden over 70 finske Stationer. Disse besøges regelmæssigt i Maj, August og November hvert Aar. I Februar lægger Isen saa mange Hindringer i Vejen, at kun et ringe Antal Stationer kan besøges. Undersøgelserne udføres nu med en til Formålet specielt bygget Damper „Nautilus“, og de hydrografiske lagt-

tagelsers Udførelse samt det kemiske Laboratoriearbejde paahviler d'Hrr. Rolf J. Witting og Sigurd Stenius. — Videre indeholder det foreliggende Værk Beskrivelse af de anvendte Instrumenter og af Methoderne til Bestemmelse af Vandets Saltholdighed og Luftindhold. Derefter følger Tabeller over alle i Tidsrummet August 1898—December 1904 udførte hydrografiske Iagttagelser og af samtidigt anstillede meteorologiske Observationer, og Værket ledsages af to fortrinlige Dobbelkort over Østersøen med indtegnede Stationer.

Johan Gehrke.

M. Mauss (avec la collaboration de H. Beuchet): Essai sur les variations saisonnières des sociétés Eskimos, étude de morphologie sociale (l'Année sociologique, ed. Durkheim, Paris 1904—05 pp. 39—132).

Denne i al sin Kortfattedhed dybtgaaende og selvstændige Studie over Eskimokulturens Sociologi er et Modsigelsens Tegn for alle dem, der tror, at Fransk-mændene mangler Evne til at forstaa andre Nationer end deres egen. Det er i Virkeligheden udmærket lykkedes Professor Mauss, der tidligere har ydet vægtige Studier over andre Naturfolks Liv, at give et Billede, et meget omfattende og træffende, af Eskimoernes Samfundsliv og navnlig paa en meget lærerig Maade at fremstille, hvorledes dette ligesom visse Polardyr ændrer sin Habitus efter den arktiske Vinters og Sommers skiftende Krav. Han har ved sin Gennemgang af den herhen hørende omfattende Literatur, af hvilken saa at sige intet er undgaaet ham, haft en fortrinlig Hjælper i sin yngre Medarbejder Beuchet, der er mere fortrolig med de skandinaviske Sprog end Mauss selv. Beskrivelsen af f. Eks. den eskimoiske Hustype og Teltet er ligefrem klassisk. Det er første Gang, man finder en moderne Vurdering af Eskimoens Moral og Trosforestillinger og af deres Angakokkers Ritus. „Hele det eskimoiske Vinterliv er, kort sagt, en lang religiøs Fest.“ Desværre har der i dette Afsnit indsneget sig en Misforstaaelse, der er mig uforklarlig. Angaaende Daabsskikkene ved Ammassalik anføres der (S. 101), at et Barn, der fødes om Sommeren, som sit første Maaltid faar Suppe, kogt paa et Landdyrs Kød, men et Vinterbarn faar Suppe af et Sødyr. Dette citeres efter Holms „Etnologisk Skitse (S. 91)“, hvor der imidlertid staar noget helt andet, nemlig at Barnet stryges omkring Munden med Vand, hvad der skal betyde, at det „skal ernære sig ved Havet“ (v: ved Fangst

af Havets Dyr). „Første Gang Moderen spiser efter Fødslen, faar Barnet lidt med. Dersom det er et Sødyr eller Havplanter, der nydes, anvender Moderen noget salt Vand ved Tilberedningen af Maden for Fremtiden; er det derimod et Landdyr eller en Landplante, da koges Maden udelukkende i fersk Vand.“ Mauss' Misforstaaelse staar isoleret i hans Afhandling, der iøvrigt gør et fuldstændig paalideligt Indtryk. Skulde jeg endnu indvende noget, er det i Anledning af hans Oversættelse af *igloqatigit* ved „tous les cousins“ foruden ved det rigtige „Husfæller“. Fætre (og Kusiner) hedder *iglorit* (*ihloret*), et Ord af en anden Stamme og Grundbetydning („den anden Side“ el. lign.) end det førstnævnte. — Glædeligt er det endelig engang at finde en mere forstaaende Opfattelse af det eskimoiske Ægteskab og af „Konebytningen“ (S. 113—114) end den gængse, der kun anlægger en evropæisk-kristelig Maalestok. Forf. paaviser, hvilke Motiver der ligger til Grund for Konebytnings-Skikkene, og hvor intimt de er knyttede til den eskimoiske Religion. Hvis Grøn-lændernes danske Formyndere engang istedenfor at give sig sine snævre Fordomme i Vold vilde søge at gaa ind paa disse hedenske Skikkens ideelle Motiver og deres moralske Betydning for Eskimokulturen, vilde Danmark endnu kunne opnaa at blive et Land, som behandler en fremmed Folkerace paa en civiliseret Maade. Men det er vel under vor Værdighed at skulle lære Menneskerettighedernes Forstaaelse af de Franske?

W. Thalbitzer.

John T. Quin: The building of an island, being a sketch of the geological structure of the Danish West Indian island of St. Croix or Santa Cruz. New York 1907 (106 Pag. med 5 Tavler og 1 Kort).

Det foreliggende Værk giver en meget udførlig og grundig Fremstilling af St. Croix' geologiske Bygning. Forfatteren, der har været Inspektør for de dansk vestindiske Skoler, er ikke Geolog af Fag, hvilket han ogsaa selv udtrykkelig fremhæver, og som Følge heraf maa man heller ikke vente sig nogen videnskabelig Beskrivelse af Øens Bjergarter og Forsteninger; Hovedvægten er lagt paa Undersøgelsen af Jordlagenes Stilling og af de Jordskorpebevægelser, der har frembragt denne, og i den Retning har Forfatteren naaet at give en udmærket Oversigt, der er saa meget værdifuldere, som Forholdene paa St. Croix er ret indviklede og ikke kan klares uden ved en nøjagtig Undersøgelse af alle Øens enkelte Dele.